

ДО 15-РІЧЧЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Конституційне правосуддя: вчора, сьогодні, завтра

А. Головін

Голова Конституційного Суду України, заслужений юрист України

У вітчизняній науці конституційного права термін «конституційне правосуддя» є порівняно новим. На думку деяких учених, початком розвитку конституційної юстиції в Україні слід вважати виникнення наукових концепцій, що лягли в її основу. Та й для країн Східної Європи конституційні суди — нове правове явище, що не мало аналогів за комуністичних режимів. Такі поняття, як «дотримання конституції», «конституційність закону», в радянській юридичній науці і практиці державотворення не застосовувалися. Фактично конституційний контроль виник із початком процесу державно-правового реформування.

Наприкінці 1988 року Конституція СРСР запровадила спеціальний орган — Комітет конституційного нагляду, що розпочав свою діяльність у травні 1990 року, проте згодом припинив її. Верховна Рада УРСР 27 жовтня 1989 року шляхом внесення змін до статті 112 Конституції УРСР також передбачила утворення Комітету конституційного нагляду в УРСР. Взагалі у період «перебудови» в радянській Україні поширеною була думка, що конституційний контроль суперечить принципу верховенства законодавчої влади, а відповідно — й принципу народного суверенітету. Тому вважалося, що наділення особливого юрисдикційного органу конституційного контролю правом скасовувати акти Верховної Ради — єдиного органу, що виступав від імені народу, перетворить принцип народного суверенітету на фікцію.

Практично ідею створення Конституційного Суду України в УРСР було реалізовано 24 жовтня 1990 року шляхом внесення змін до Конституції УРСР 1978 року, яка визначала завдання і порядок формування цього органу, його кількісний склад, вимоги до осіб, що мали до нього обиратися, тощо. Законом України від 3 червня 1992 року № 2400–XII¹ передбачалося створення Конституційного Суду України, який повинен забезпечувати відповідність законів, інших нормативних актів органів законодавчої і виконавчої влади Конституції України, охорону конституційних прав і свобод особи. Втім, цього зроблено не було, а Верховна Рада України, маючи повноваження формувати цей орган, спромоглася обрати лише Голову Конституційного Суду України — ним став Юзьков Л. П. Тільки з прийняттям чинної Конституції України 1996 року й ухваленням Закону

¹ Закон України «Про Конституційний Суд України» від 3 червня 1992 року № 2400–XII // Голос України. — 1992. — № 123.

України «Про Конституційний Суд України» від 16 жовтня 1996 року № 422/96–ВР в Україні вдалося втілити ідею конституційного правосуддя.

18 жовтня 1996 року на засіданні Верховної Ради України склали присягу 16 суддів — Вознюк В. Д., Козюбра М. І., Костицький М. В., Малинникова Л. Ф., Мартиненко П. Ф., Мироненко О. М., Німченко В. І., Розенко В. І., Савенко М. Д., Селівон М. Ф., Скомороха В. Є., Тимченко І. А., Тихий В. П., Чубар Л. П., Шаповал В. М., Яценко С. С.

Судовий конституційний контроль, закріплений Конституцією України 1996 року, побудовано за європейською моделлю, що передбачає надання виключних повноважень з перевірки конституційності законодавчих актів спеціальному органу — конституційному суду. Обсяг і межі таких повноважень визначено положеннями статті 150 Конституції України та статтею 13 Закону України «Про Конституційний Суд України».

На етапі становлення інституту конституційної юстиції в Україні виникла необхідність урегулювати організаційні питання діяльності Конституційного Суду України, тому не дивно, що першим Рішенням, прийнятим 5 березня 1997 року, було затверджено Регламент Конституційного Суду України.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» 1996 року у складі Конституційного Суду України утворюються колегії суддів для розгляду питань щодо відкриття конституційних проваджень у справах за конституційними поданнями та конституційними зверненнями. Вже з перших років діяльності органу конституційної юрисдикції в Україні стало очевидно, що активність суб'єктів права на конституційне подання вища, ніж суб'єктів права на конституційне звернення.

Нині у складі Конституційного Суду України діють три колегії суддів Конституційного Суду України, які розглядають питання щодо відкриття конституційних проваджень у справах як за конституційними поданнями, так і за конституційними зверненнями. Обов'язки секретарів колегій суддів успішно виконували свого часу та виконують зараз Баулін Ю. В., Вознюк В. Д., Джунь В. В., Дідківський А. О., Кампо В. М., Козюбра М. І., Малинникова Л. Ф., Мартиненко П. Ф., Мироненко О. М., Овчаренко В. А., Розенко В. І., Савенко М. Д., Скомороха В. Є., Стрижак А. А., Тихий В. П., Ткачук П. М., Чубар Л. П., Шишкін В. І., Яценко С. С.

Також у складі Конституційного Суду України діють постійні комісії з питань регламенту та етики, бюджету та кадрів, наукового та інформаційного забезпечення та з міжнародних зв'язків. Сьогодні їх очолюють судді Вдовіченко С. Л., Маркуш М. А., Стецюк П. Б., Шишкін В. І. У різні роки ці комісії очолювали Баулін Ю. В., Головін А. С., Дідківський А. О., Євграфов П. Б., Кампо В. М., Костицький М. В., Мачужак Я. В., Розенко В. І., Селівон М. Ф., Скомороха В. Є., Пшеничний В. Г., Тимченко І. А., Ткачук П. М., Тихий В. П., Шаповал В. М., Яценко С. С.

Вже перші рішення Конституційного Суду України мали велике суспільне значення для України як правової держави. Наприклад, Рішенням від 26 лютого 1998 року № 1-рп було визнано неконституційними близько двадцяти положень Закону України «Про вибори народних депутатів України»¹.

¹ Рішення Конституційного Суду України від 26 лютого № 1-рп/98 у справі про вибори народних депутатів України // Офіційний вісник України. — 1998. — № 23. — С. 93.

Невдовзі Конституційний Суд відчув спроби політичного тиску, намагання вплинути на його роботу, змінити компетенцію тощо. У 2005 році недосконала процедура прийняття суддями Конституційного Суду України присяги була використана деякими політичними силами для блокування діяльності цього демократичного інституту, коли вже призначеним на посаду суддям не давали скласти присягу у Верховній Раді України. Тільки 4 серпня 2006 року, з дня прийняття присяги суддями Бринцевим В. Д., Домбровським І. П., Головиним А. С., Джунем В. В., Дідківським А. О., Кампом В. М., Колосом М. І., Лилагом Д. Д., Маркуш М. А., Мачужак Я. В., Овчаренком В. А., Стецюком П. Б., Стрижаком А. А., Шишкіним В. І., робота Конституційного Суду відновилася.

Згідно із законодавством завданням Конституційного Суду України є гарантування верховенства Конституції як Основного Закону держави на всій території України. Для здійснення цього Конституція України наділила єдиний орган конституційної юрисдикції повноваженням здійснювати судовий конституційний контроль законів та інших правових актів парламенту, актів глав держави та уряду, а також правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Протягом 15 років діяльності Конституційний Суд України розглянув питання щодо конституційності норм понад 150 законів та інших правових актів, з яких більше ста положень визнані неконституційними. У більшості випадків підставою для визнання неконституційними зазначених норм права було порушення ними основоположних прав і свобод людини і громадянина, гарантованих Конституцією України, зокрема прав людини на життя¹, особисту недоторканність та свободу пересування², на об'єднання у професійні спілки для захисту своїх трудових та соціально-економічних інтересів³, на соціальний захист⁴, права вільно обирати та бути обраними до органів державної влади⁵ тощо.

Не менш важливим напрямом діяльності Конституційного Суду України як гаранта верховенства Основного Закону держави є тлумачення Конституції та законів України, а також надання висновків щодо відповідності законопроектів про внесення змін до Конституції України вимогам її статей 157 і 159 та про конституційність міжнародних договорів України.

¹ Рішення Конституційного Суду України від 9 грудня 1999 року № 11-рп/1999 у справі про смертну кару // Офіційний вісник України. — 2000. — № 4. — Ст. 126. — С. 114.

² Рішення Конституційного Суду України від 29 липня 2010 року № 17-рп/2010 у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» // Вісник Конституційного Суду України. — 2010. — № 5. — С. 11.

³ Рішення Конституційного Суду України від 18 жовтня 2000 року № 11-рп/2000 у справі про свободу утворення профспілок // Офіційний вісник України. — 2000. — № 43. — Ст. 1857. — С. 131.

⁴ Рішення Конституційного Суду України від 9 липня 2007 року № 6-рп/2007 у справі про соціальні гарантії громадян // Офіційний вісник України. — 2007. — № 52. — Ст. 2132. — С. 138; Рішення Конституційного Суду України від 18 червня 2007 року № 4-рп/2007 у справі про гарантії суддів // Офіційний вісник України. — 2007. — № 54. — Ст. 2184. — С. 98.

⁵ Рішення Конституційного Суду України від 26 лютого № 1-рп/98 у справі про вибори народних депутатів України // Офіційний вісник України. — 1998. — № 23. — С. 93.

Протягом своєї діяльності Конституційним Судом України опрацьовано понад 56 тисяч документів, проведено 837 засідань колегій суддів Конституційного Суду України, 3670 засідань і пленарних засідань, прийнято 252 рішення щодо відповідності законів та інших правових актів Конституції України та щодо офіційного тлумачення Конституції і законів України, 21 висновок щодо законопроектів про внесення змін до Конституції України та щодо міжнародного договору, який вносився до Верховної Ради України для надання згоди на його обов'язковість, а також 1191 ухвалу.

За Конституцією України права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Саме тому на порядку денному Конституційного Суду України першочерговими завжди були питання, пов'язані з недопущенням порушень прав і свобод людини і громадянина.

Варто зазначити, що характер звернень до Конституційного Суду України значною мірою залежить від суспільно-політичної ситуації в державі. Нинішня політична стабільність у відносинах між органами державної влади та у країні в цілому надала можливість органу конституційної юрисдикції спрямувати основні зусилля на розгляд звернень громадян з питань захисту цих прав і свобод. Зокрема, за останні півтора року кількість рішень у таких справах зросла в чотири рази. Якщо за весь попередній період діяльності Конституційного Суду України було прийнято 43 рішення за зверненнями громадян, то у 2010–2011 роках — десять.

Як відомо, до Європейського суду з прав людини надходить чимало заяв від громадян України. Це свідчить про наявність проблем у справі захисту прав і свобод людини, виникнення яких зумовлено передусім системними недоліками у функціонуванні судової системи. Саме тому судова реформа визначена політичним керівництвом України одним із пріоритетів державної політики у сфері захисту прав людини.

Важливим кроком у цьому напрямі стало прийняття парламентом нового Закону «Про судоустрій і статус суддів», а також внесення змін до Закону «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». Такі кроки держави сприяють інтеграції нашої країни в європейську правову систему та створюють передумови для забезпечення прав і свобод людини, запровадження в Україні європейських правових стандартів.

За п'ятнадцятирічну діяльність Конституційний Суд України у своїх актах понад 20 разів посилався на відповідні рішення цієї впливової міжнародної судової установи, зокрема під час вирішення питань щодо реалізації права на судовий захист та юридичну допомогу, пріоритету прав дитини, соціального захисту громадян, застосування запобіжних заходів на стадії досудового слідства тощо.

Спираючись на досвід та правові позиції Європейського суду з прав людини, Конституційний Суд України сприяє розвитку вітчизняної нормотворчої діяльності та правозастосування у напрямі сучасного розуміння прав і свобод, закріплених Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року.

Конституційний Суд України залучається до розв'язання проблем, що виникають перед державою та суспільством. Судді Конституційного Суду України та

працівники апарату докладають чимало зусиль для розвитку конституціоналізму в Україні. Їхні наукові статті публікуються у «Віснику Конституційного Суду України», журналі «Право України», «Віснику Національної академії правових наук України», періодичних виданнях багатьох навчальних юридичних закладів. Тільки останнім часом вийшли друком збірка наукових праць «Проблеми сучасного українського конституціоналізму» (на пошану першого Голови Конституційного Суду України, професора Леоніда Юзькова), монографічні дослідження «Питання теорії конституційного правосуддя в Україні: актуальні питання сучасного розвитку конституційного правосуддя», «Захист прав і свобод людини і громадянина при здійсненні правосуддя в рішеннях Конституційного Суду України», науково-практичне видання «Конституція України в актах Конституційного Суду України (аналітичний огляд та коментарі)», науково-практичний коментар Закону України «Про Конституційний Суд України», навчальний посібник «Конституційне право України» та інші. Регулярно друкується збірник «Конституційний Суд України: Рішення. Висновки». У цьому році побачив світ уже десятий том цього видання.

Протягом 15 років діяльності Конституційного Суду суддями опубліковано понад 2000 наукових статей, монографій, навчальних посібників та інших друкованих видань.

З метою всебічного висвітлення діяльності Конституційного Суду України та актуальних питань конституційної юстиції і конституційного права України у 1997 році було засновано офіційний друкований орган Конституційного Суду України — загальнодержавне періодичне видання «Вісник Конституційного Суду України». До складу його Редакційної ради входять діючі судді Конституційного Суду України, судді у відставці, знані в державі вчені-конституціоналісти: Барабаш Ю. Г. — проректор, завідувач кафедри конституційного права Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», доктор юридичних наук, професор; Пацурківський П. С. — декан юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор юридичних наук, професор; Селіванов А. О. — Постійний представник Верховної Ради України у Конституційному Суді України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України; Шевчук С. В. — професор кафедри загальнотеоретичних та державно-правових наук Національного університету «Києво-Могилянська академія», доктор юридичних наук, член-кореспондент НАПрН України. Редакційну раду «Вісника Конституційного Суду України» очолює Голова Конституційного Суду України. Журнал виходить шість разів на рік, його включено до переліку наукових фахових видань України. Перший номер «Вісника Конституційного Суду України» побачив світ у жовтні 1997 року, відтоді вийшло друком 78 його номерів.

Останнім часом стало традицією проведення з ініціативи суддів та постійних комісій Конституційного Суду України науково-практичних конференцій, семінарів, круглих столів з питань здійснення конституційного судочинства, серед яких:

— перший студентський науково-практичний семінар на тему «Діяльність органів конституційної юрисдикції України та Німеччини із захисту прав і свобод людини» для студентів юридичних факультетів Київського національного універ-

ситету імені Тараса Шевченка та Львівського національного університету імені Івана Франка;

— круглий стіл «Захист прав людини в контексті можливостей індивідуального доступу до конституційної юстиції» спільно з ученими Київського регіонального центру Національної академії правових наук України; круглий стіл «Роль Конституційного Суду України в процесі формування сучасного українського конституціоналізму» в Національному університеті «Одеська юридична академія»;

— круглий стіл «Гарантування прав і свобод людини та громадянина у практиці органів конституційної юрисдикції» в Президії Національної академії правових наук України (м. Харків);

— спільне засідання представників Конституційного Суду України, Національної академії правових наук України і Національного університету «Острозька академія» на тему «Акти Конституційного Суду України як джерело права»;

— всеукраїнська науково-практична конференція «Конституція України — основа розбудови правової демократичної соціальної держави та формування правової системи» (м. Харків).

За зверненнями керівників вищих юридичних навчальних закладів, студентам і аспірантам, які спеціалізуються в галузі конституційного права, надається можливість пройти стажування в Конституційному Суді України під керівництвом досвідчених працівників апарату. Стажисти, як і працівники апарату Конституційного Суду, можуть користуватися унікальними фондами його бібліотеки, які завдяки зусиллям її працівників на сьогодні налічують близько 15 тисяч примірників. До цього слід додати ще більш ніж 128 тисяч періодичних видань, систематизованих за допомогою електронних каталогів.

Конституційний Суд України, прагнучи до більшої відкритості й прозорості своєї діяльності, започаткував практику проведення прямих телевізійних трансляцій пленарних засідань. Перші такі трансляції відбулися у 2010 році під час розгляду справи, що викликала значний суспільний резонанс (про додержання процедури внесення змін до Конституції України). Регулярно проводяться оглядові екскурсії та дні відкритих дверей, під час яких відвідувачі можуть побачити унікальні пам'ятні подарунки колег із конституційних судів 18 країн світу, що зібрані в першій музейній експозиції.

Конституційний Суд України не стоїть осторонь добродійних традицій держави і проводить власну програму благодійності. Вже стали традиційними відвідини дитячих закладів «Надія» та «Гніздечко», що на Київщині. Ось і в цьому році, напередодні Міжнародного дня захисту дітей, діти-сироти отримали вкрай необхідне їм навчальне устаткування, побутове обладнання, сезонне та спортивне взуття й гостинці.

За ініціативи суддів Конституційного Суду України, працівників Секретаріату, профспілкового комітету зібрано кошти та придбано обладнання для зберігання крові та її компонентів у Національній дитячій спеціалізованій лікарні «Охматдит».

За час своєї діяльності Конституційний Суд України встановив плідні відносини з органами конституційної юрисдикції багатьох іноземних держав.

Судді Конституційного Суду України беруть активну участь у роботі міжнародних конференцій, семінарів та круглих столів, організованих нашими колегами за кордоном. За цей час представники Конституційного Суду відвідали Азербайджан, Бельгію, Білорусь, Болгарію, Бразилію, Велику Британію, Вірменію, Грузію, Естонію, Індонезію, Іспанію, Італію, Казахстан, Канаду, Кіпр, Корею, Латвію, Литву, Македонію, Молдову, ПАР, Польщу, Росію, Румунію, Словаччину, Словенію, США, Туреччину, Таджикистан, Угорщину, Францію, ФРН, Хорватію, Чехію та інші країни.

На регулярній основі відбуваються двосторонні зустрічі суддів Конституційного Суду України з колегами з Білорусі, Молдови, Німеччини, Польщі, Росії, Туреччини.

Активно співпрацює Конституційний Суд і з міжнародними організаціями: Радою Європи, Європейською комісією «За демократію через право» (Венеціанська комісія), Європейським судом з прав людини, Німецьким фондом міжнародного правового співробітництва, Координатором проектів ОБСЄ в Україні.

У 1999 році Конституційний Суд України став асоційованим, а в жовтні 2000 року повноправним членом Конференції європейських конституційних судів — міжнародної організації, що об'єднує майже усі органи конституційної юрисдикції європейського континенту, — і бере активну участь у роботі її конгресів. У 2005 році Голова Конституційного Суду України Селівон М. Ф. був генеральним доповідачем на XIII Конгресі цієї поважної організації.

За роки діяльності Конституційний Суд України відвідували Федеральний Президент Німеччини Р. Херцог, Генеральний секретар Ради Європи Т. Девіс, голови Європейського суду з прав людини Л. Вільдхабер та Ж.-П. Коста, Верховний Комісар ОБСЄ з питань національних меншин К. Воллебек, інші високі посадові особи. Ці візити є не тільки виявом поваги до Конституційного Суду України, а й свідченням визнання його ролі в загальнодержавному механізмі захисту прав людини в нашій державі.

Діяльність Конституційного Суду України дає підстави стверджувати, що єдиний орган конституційної юрисдикції є надзвичайно важливою складовою системи гарантування прав і свобод людини і громадянина. Як зазначив Президент України Янукович В. Ф., «єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні справедливо набуває статусу суспільного арбітра, здійснюючи незалежне правосуддя і закріплюючи моральні засади функціонування усіх гілок влади. Сьогодні від мудрості й виваженості судових рішень залежить не тільки віра людей у справедливість, а й великою мірою стабільність у державі та суспільстві»¹.

Також неодноразово схвально оцінювали результати діяльності Конституційного Суду України керівники Ради Європи, ОБСЄ, Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія) та інших впливових міжнародних організацій. На таку оцінку своєї діяльності єдиний орган конституційної юрис-

¹ Вітання Президента України з нагоди 14-ї річниці утворення Конституційного Суду України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ccu.gov.ua/uk/publish/article/123216>.

дикції України заслуговує насамперед завдяки наполегливій повсякденній праці його суддівського корпусу, який завжди відзначався високим професіоналізмом, потужним творчим потенціалом. Серед діючих суддів Конституційного Суду України і суддів у відставці переважна більшість має наукові звання: докторів наук — Баулін Ю. В., Бринцев В. Д., Джунь В. В., Козюбра М. І., Костицький М. В., Мироненко О. М., Тихий В. П., Шаповал В. М., Яценко С. С., кандидатів наук — Гультай М. М., Євграфов П. Б., Запорожець М. П., Кампо В. М., Колос М. І., Корнієнко М. І., Лилак Д. Д., Німченко В. І., Маркуш М. А., Мартиненко П. Ф., Овчаренко В. А., Савенко М. Д., Селівон М. Ф., Скомороха В. Є., Станік С. Р., Стецюк П. Б., Стрижак А. А., Ткачук П. М., Пшеничний В. Г., Шишкін В. І.

Рівень компетентності Конституційного Суду України посилюють і досвідчені юристи-практики — Вдовіченко С. Л., Винокуров С. М., Вознюк В. Д., Головін А. С., Дідківський А. О., Малинникова Л. Ф., Мачужак Я. В., Нікітін Ю. І., Сергейчук О. А., Розенко В. І., Чубар Л. П., Шаптала Н. К.

Серед діючих суддів Конституційного Суду України та суддів у відставці — понад 40 заслужених юристів України, близько 30 нагороджено орденами та іншими державними відзнаками.

Керівництво діяльністю єдиного органу конституційної юрисдикції здійснює Голова Конституційного Суду України, який обирається на спеціальному пленарному засіданні Конституційного Суду зі складу його суддів на один трирічний строк. Починаючи з жовтня 1996 року Конституційний Суд України очолювали Іван Артемович Тимченко (1996–1999 роки), Віктор Єгорович Скомороха (1999–2002 роки), Микола Федосович Селівон (2002–2005 роки), Іван Петрович Домбровський (2006–2007 роки), Андрій Андрійович Стрижак (2007–2010 роки)¹.

Заступниками Голови Конституційного Суду України обиралися: Німченко В. І., Розенко В. І., Селівон М. Ф., Євграфов П. Б., Вознюк В. Д., Шаповал В. М., Пшеничний В. Г., Станік С. Р., Бринцев В. Д., Головін А. С., Ткачук П. М., Винокуров С. М.

Бути обраним Головою Конституційного Суду України або його заступником — це не тільки велика честь та ознака довіри колективу, а ще й надзвичайна відповідальність для кожного судді. Сьогодні маю нагоду подякувати всім, хто обіймав та обіймає ці посади, за їхнє сумлінне ставлення до своїх обов'язків, а всім суддям — за відповідальне ставлення до обрання керівництва Конституційного Суду України.

Організаційне, науково-експертне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення діяльності Конституційного Суду України здійснює його Секретаріат, який 15 років поспіль очолює Дубровський В. Є. У складі Секретаріату Конституційного Суду працюють високопрофесійні спеціалісти, наполегливість і сумлінність яких неодноразово відзначалися на високому державному рівні. Десятеро з них мають звання «Заслужений юрист України», а заступнику заві-

¹ Нині діючого Голову Конституційного Суду України Анатолія Сергійовича Головіна було обрано 12 липня 2010 року.

дувача бібліотеки Пришві Т. Ю. у 2010 році указом Президента України було присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України».

Від перших днів заснування Конституційного Суду України і до сьогодні сумлінно працюють у його Секретаріаті Басько Н. Є., Бухтіярова О. Є., Бойко Л. О., Васьковський М. М., Воронцова Н. В., Гриценко М. О., Годованець В. Ф., Залізник Н. В., Залізник В. М., Іванушкіна Р. І., Коновалова О. О., Корж Д. А., Крепка Л. І., Кречетова О. М., Кушакова Н. В., Литовченко Л. М., Манченко Л. С., Михеєнко Ю. М., Олійник В. М., Пазенко О. С., Пліско Л. Б., Побірченко О. І., Погребняк О. В., Поліщук В. М., Рибак Л. П., Сидоренко С. І., Ситниченко Н. В., Скворцова Г. І., Сотнікова І. І., Стасюк Н. Н., Страшук Н. М., Чаюн М. Г., Чубенко І. Л., Чумак Л. Г., Харчук О. В., Шапошнікова І. В., Шишкіна О. О. та багато інших, хто був прийнятий на роботу до єдиного органу конституційної юрисдикції пізніше.

Вагомий внесок у забезпечення діяльності Конституційного Суду України зробили працівники, які вже перебувають на заслуженому відпочинку: Басій В. І., Головченко В. В., Гончарук П. С., Доценко І. П., Жукова Л. В., Закорський І. Г., Каменецький С. І., Кривда Ю. В., Лебеденко В. І., Міщенко В. Ф., Мороз О. Л., Сарапука В. Є., Сегень В. П., Стефанюк В. І., Сурначова Г. П., Тичина В. А., Шинкарук А. В., Шляпошніков В. Й. та інші. Нині Секретаріат Конституційного Суду України — це потужний професійний апарат, здатний вирішувати найскладніші завдання щодо науково-експертного, інформаційно-довідкового, матеріально-технічного забезпечення діяльності Конституційного Суду України.

Непересічною подією для суддів та працівників апарату Конституційного Суду України стало введення в жовтні 2001 року в експлуатацію адміністративного будинку Конституційного Суду України по вулиці Жиянській, 14, що став визначним архітектурним акцентом міської забудови і прикрасив столицю. Представники конституційних судів різних країн, які побували в новому приміщенні, відзначили, що зал засідань Конституційного Суду України є одним із найкращих у Європі. А цього року на честь 15-ї річниці з дня заснування Конституційного Суду України було закладено чудовий сквер біля його будівлі.

Вітаючи суддів Конституційного Суду України, суддів Конституційного Суду України у відставці, працівників апарату, всіх читачів «Вісника Конституційного Суду України» з ювілеєм нашої установи, висловлюю глибоке переконання у тому, що Конституційний Суд України своєю діяльністю і надалі зміцнюватиме впевненість громадян України у непорушності Конституції України і верховенстві права.